

УДК 636.32/082

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.143.1.32>

МОЛОЧНІСТЬ ВІВЦЕМАТОК І РІСТ ЯГНЯТ БУКОВИНСЬКОГО ТИПУ АСКАНІЙСЬКОЇ М'ЯСО-ВОВНОВОЇ ПОРОДИ В УМОВАХ БУКОВИНИ

Лесик О.Б. – к.с.-г.н., с.н.с.,

заступник директора з наукової роботи,

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція

Інституту сільського господарства Карпатського регіону

Національної академії аграрних наук України

orcid.org/0000-0002-0593-1416

Похивка М.В. – науковий співробітник,

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція

Інституту сільського господарства Карпатського регіону

Національної академії аграрних наук України

orcid.org/0000-0003-1471-8796

Томаш Л.В. – к.ю.н.,

в.о. директора,

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція

Інституту сільського господарства Карпатського регіону

Національної академії аграрних наук України

orcid.org/0000-0003-4649-2677

Стаття присвячена вивченню молочної продуктивності вівцематок та росту ягнят у всі вікові періоди в умовах племінного господарства «Дана» Чернівецького району Чернівецької області

У статті відображені результати досліджень щодо молочної продуктивності вівцематок та росту ягнят буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною.

Молочна продуктивність вівцематок за перші 20 днів періоду підсису у вівцематок з одинаками становила 23,7 кг при середньодобовій 1,18 кг, з двійнятами відповідно 32,2 кг та 1,61 кг. За весь період підсису надій у вівцематок з одинаками склав 90,6 кг, у вівцематок з двійнятами 120,7 кг.

Виявлено досить тривалий лактаційний період у вівцематок (203 дні), що дає можливість не тільки вигодувати ягнят в період підсису, але і одержати значну кількість товарного молока. Все одержане товарне молоко в господарстві перероблено на традиційні продукти для Буковини – бринзу та урду, що значно підвищує ефективність та конкурентоспроможність галузі вівчарства.

Встановлено високі показники живої маси ягнят при народженні. Жива маса баранчиків-одинаків склала 5,0 кг, що на 14,3% вище, ніж двійнята, ярочки відповідно – на 11,4%. До 9-місячного віку баранчики-одинаки досягли живої маси 45,0 кг, двійнята – 43,0 кг, різниця між ними зменшилася два кілограми, або 10%, ($P 0,999$). У яроч-одинаків жива маса становила 41,2 кг, у двійневих 39,5 кг, або на 4,3%, що дозволяє використовувати їх у цьому віці 9-місяців для відтворення стада.

Встановлено, що тварини буковинського типу комбінованого напрямку продуктивності. Молочна продуктивність вівцематок безпосередньо впливає на ріст і розвиток ягнят у період підсису, забезпечує повноцінне вигодовування двійневих ягнят та сприяє добрій збереженості. Також в цей період відмічені високі показники приросту живої маси молодняка.

Ключові слова: вівцематки, ягнята, молоко, жива маса, прирости, надій, овече молоко.

Lesik O.B., Pohyvka M.V., Tomash L.V. Productivity characteristics of sheep of the Ukrainian mountain Carpathian breed in the conditions of Bukovyna

The article is devoted to the study of ewes' milk productivity and lambs' growth in all age periods in the conditions of the breeding farm "Da-na" of Chernivtsi district, Chernivtsi region

The article reflects the results of research on the milk production of ewes and the growth of lambs of the Bukovinian type of Askanian meat and wool breed of sheep with crossbred wool.

The milk yield of ewes during the first 20 days of the suckling period in ewes with singles was 23.7 kg with an average daily yield of 1.18 kg, with twins, respectively, 32.2 kg and 1.61 kg. During the entire period of suckling, the milk yield of ewes with singles was 90.6 kg, and that of ewes with twins was 120.7 kg.

A fairly long lactation period in ewes (203 days) was revealed, which makes it possible not only to feed lambs during the suckling period, but also to obtain a significant amount of marketable milk. All marketable milk produced on the farm is processed into traditional Bukovyna products such as brynza and urdu, which significantly increases the efficiency and competitiveness of the sheep industry.

High live weight of lambs at birth was established. The live weight of lone lambs was 5.0 kg, which is 14.3% higher than that of twins, and that of ewes, respectively, by 11.4%. By the age of 9 months, single lambs reached a live weight of 45.0 kg, twins - 43.0 kg, the difference between them decreased by two kilograms, or 10% (P 0.999). The live weight of single ewes was 41.2 kg, and that of twins was 39.5 kg, or 4.3%, which allows them to be used at this age of 9 months for flock reproduction.

It has been established that Bukovinian ewes are of a combined productivity type. The milk production of ewes directly affects the growth and development of lambs during the suckling period, provides adequate feeding of twin lambs and contributes to good safety. Also during this period, high rates of live weight gain of young lambs were noted.

Key words: ewes, lambs, milk, live weight, weight gain, milk yield, sheep milk.

Постановка проблеми. На Буковині в лісостеповій зоні, в господарствах різних форм власності розводять овець буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредного вівця. За сприятливих умов годівлі, догляду та утримання, тварини цього типу на високому рівні реалізують генетичний потенціал комбінованої продуктивності. Так, середні показники показники живої маси вівцематок 52-58 кг, плодючість 110-132%, молочна продуктивність за лактацію 110-140 кг. Жива маса ягнят при народженні 3,5-6,0 кг, в 9-місячній віці ярки досягають 41-48 кг, що вказує на ранню статеву скоростиглість молодняку [1, с. 65-79; 2, с. 71-82].

Буковинський тип асканійської м'ясо-вовнової породи має генетичний потенціал для підвищення молочної продуктивності вівцематок, показників росту і розвитку молодняку [3, с. 56-64; 4, с. 165-170]. Це зумовлює необхідність аналізу рівня молочної продуктивності вівцематок даного типу визначення її впливу на прирости живої маси ягнят, що в подальшому дозволить розробити практичні рекомендації для підвищення ефективності та конкурентоспроможності галузі вівчарства на Буковині.

Особливої уваги на сьогоднішній день потребує молочна продуктивність вівцематок тому, що вона є одним із основних факторів інтенсивності росту та розвитку ягнят в період підсису, їх збереженість та подальшу продуктивність. Також, молочна продуктивність вівцематок забезпечує високий вихід товарного молока з подальшою переробкою на високоякісні молочні продукти, тим самим забезпечує конкурентоспроможність галузі вівчарства на Буковині. Тому, вивчення молочної продуктивності вівцематок та росту і розвитку ягнят на сьогоднішній день є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Однією з селекційних ознак, яка сприяє реалізації генетичного потенціалу спадково обумовленої скоростиглості

росту ягнят – є молочна продуктивність вівцематок різних порід і типів. Вона обумовлена спадковістю та залежить від умов навколишнього середовища. [6, с. 194-205; 10, с. 36-38].

Молочність вівцематок залежить від терміну продуктивного використання вівцематок, кількості народжених ними ягнят, живої маси та від рівня годівлі в період суягності та після ягніння. Вона позитивно корелює з живою масою ягнят [5, с. 38-42; 12, с. 89-95].

Овече молоко овець – цінний харчовий продукт, який є одним з не достатньо використаних резервів підвищення ефективності та конкурентоздатності галузі вівчарства. Цілеспрямована селекція за молочною продуктивністю сприяє реалізації спадково обумовленої скоростиглості ягнят і збереженню приплоду, одержаного від багатоплідних маток, що посилює результати селекції за показниками плодючості [7, с. 3-12].

Індивідуальний розвиток тварин – це сукупність кількісних та якісних змін, що відбуваються з віком під впливом спадковості та постійної взаємодії з навколишнім середовищем. Ріст тварин – процес збільшення, перш за все, живої маси. Знання скоростиглості ягнят в період від народження до відлучення від вівцематок дає змогу оцінити біологічні можливості швидкості росту [8, с. 63-89; 10, с. 36-38].

Багатьма науковцями доведено, що жива маса ягнят при народженні є однією з важливих ознак їх ембріональної скоростиглості та життєздатності і служить показником подальшого розвитку організму. Розвиток тварин від народження до відлучення охоплює періоди інтенсивного росту, коли формуються її особливості, які будуть вирішальними як з біологічної так і господарської сторони [7, с. 3-12; 13, с. 68-71].

Науковцями встановлено, що різниця в інтенсивності формування обумовлює різну енергію росту й відповідно відтворну, відгодівельну та м'ясну продуктивність. Відомо що з віком інтенсивність росту знижується але характер цього процесу у овець різних порід відбувається по різному. Так, у овець асканійської м'ясо-вовнової породи інтенсивність росту знижується більш рівномірно, ніж у тварин тонкорунних та грубововнових порід. Молодняк відрізняється достатньо високою інтенсивністю росту протягом всього періоду їх розвитку та характеризується рівномірною швидкістю росту [5, с. 38-42; 11, с. 216-219].

Оскільки продуктивність дорослих тварин пов'язана з ростом і розвитком в ранньому онтогенезі, а її рівень закладається в період вирощування молодняка, жива маса є предметом поглибленого вивчення. Як відомо, інтенсивність росту ягнят в період підсису пов'язана з молочною продуктивністю їх матерів. Але той факт, що вони починають споживати корм з 20 дня життя вказує на доцільність визначення закономірностей росту від народження до відлучення. Саме тому метою наших досліджень було вивчення молочності вівцематок та встановлення особливостей росту і розвитку ягнят буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною.

Здатність овець, як і інших тварин, досягати відносно високих показників живої маси за певний проміжок часу має важливе господарське і селекційне значення, тому що від цього значною мірою залежить їхня м'ясна і вовнова продуктивність. Тварини з високими показниками живої маси краще резервують поживні речовини в організм, відрізняються сталим здоров'ям і міцною конституцією [8, с. 63-89; 9, с. 85-101].

В даний час, у зв'язку з підвищенням економічної значущості м'ясної продуктивності овець, все більше уваги приділяється скоростиглості молодняка, одним

із показників якої є жива маса ягнят у різні вікові періоди, що дозволяє судити про ріст і розвиток тварин [7, с. 3-12; 8, с. 63-89].

Таким чином, аналіз останніх досліджень підтверджує, що буковинський тип асканійської м'ясо-вовнової породи овець характеризується високою молочністю вівцематок та високими показниками росту ягнят, що дає великі перспективи для розвитку вівчарства на Буковині.

Постановка завдання. Визначити молочну продуктивність вівцематок буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною та її вплив на ріст і розвиток ягнят у період підсису. Обґрунтувати доцільність використання даного типу для підвищення ефективності вівчарства в умовах конкретного регіону.

Методи досліджень. Робота виконана в умовах племінного господарства «Дана» Чернівецького району Чернівецької області на поголів'ї вівцематок та молодняка овець буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною. Показники продуктивності – живу масу, довжину та настриг вовни визначали при комплексній оцінці овець навесні [15, с. 328].

Молочність вівцематок за перший місяць лактації визначали за приростами живої маси ягняти з використанням коефіцієнту 5. При виробництві товарного молока визначено в період після відлучення ягнят у 2-2,5-місячному віці (технологія яка прийнята на Буковині), методом контрольного (трьохразового) доїння щомісячно (з травня по серпень).

Ріст ягнят визначали за показниками динаміки живої маси. Середньодобові прирости баранців визначено шляхом щомісячного індивідуального зважування їх до годівлі та визначення стану вгодованості.

Біометричну обробку даних проводили за допомогою програмного забезпечення MS Excel з використанням статистичних функцій [14, с. 156].

Виклад основного матеріалу досліджень. В результаті проведених досліджень встановлено, що вівцематкам буковинського типу притаманна висока молочна продуктивність, що забезпечує оптимальних ріст та розвиток ягнят в період підсису та після їх відлучення від матерів. Багато вчених стверджують, що ріст, розвиток і збереження ягнят залежить від молочності їх матерів.

Молочна продуктивність вівцематок за перші 20 днів періоду підсису у вівцематок з одинаками становила 23,7 кг (середньодобова 1,18 кг), з двійнятами – 32,2 кг (середньодобова 1,61 кг). За період підсису відповідно 90,6 кг та 120,7 кг.

Нами виявлено, що лактаційний період у вівцематок досить тривалий (203 дні), що дає можливість не тільки вигодувати ягнят в період підсису, але і одержати велику кількість товарного молока. В умовах Буковини тривалість доїння вівцематок буковинського типу асканійсько м'ясо-вовнової становила 103 дні. Надій товарного молока від однієї дійної вівцематки з одинаками становила 81,6 кг (середньодобовий надій 0,760 кг), з двійнятами 110,8 кг (середньодобовий надій 0,760 кг). Все товарне молоко в господарстві перероблено на бринзу, на один кілограм бринзи, залежно від періоду доїння, використовується 4,0-4,5 кг овечого молока.

Найбільш точним методом обліку величини тіла, а відповідно і росту тварин, є визначення його живої маси. Результати наших досліджень показали, що баранчики та ярочки народилися міцної конституції, достатньо крупні, що свідчить про їх добрий розвиток в ембріональний період. Ягнята одинаки крупніші, ніж двійнята. В усі вікові періоди баранчики переважали ярочок при недостовірній різниці. Закономірність інтенсивного росту баранчиків можна пояснити проявом

властивого вівцям статевому деморфізму, який і зумовив різну динаміку живої маси баранчиків і ярочок.

Таблиця 1

Молочна продуктивність вівцематок, кг (n = 20)

Періоди визначення молочності	Вівцематки з одинаками ($X \pm S_x$)	Вівцематки з двійнятами ($X \pm S_x$)
За перші 20 днів лактації	23,7 $\pm$ 0,38	32,2 $\pm$ 0,35
За період підсису (80днів)	90,6 $\pm$ 1,62	120,7 $\pm$ 2,36
При виробництві товарного молока (103 днів)	81,6 $\pm$ 0,76	110,8 $\pm$ 0,85
Середньодобовий надій при виробництві товарного молока	0,760 $\pm$ 0,01	1,030 $\pm$ 0,02
За період лактації (203 дні)	173,2 $\pm$ 1,52	231,5 $\pm$ 1,94

Одним із важливих господарсько-корисних показників, що впливають на м'ясні якості тварин, є скороспілість. Скороспілий молодняк відрізняється високою енергією росту, яка характеризується показниками середньодобових приростів живої маси.

Слід зазначити, що ягнята одинаки крупніші, ніж двійнята. Так, баранчики-одинаки при народженні мали живу масу 5,0 кг, що на 0,7 кг, або на 14,3% вище, ніж двійнята (5,0 проти 4,3 кг), ярочки відповідно – на 0,6 кг, або на 11,4% (4,6 проти 4,0 кг) з вірогідністю першого порогу (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка живої маси ягнят в господарстві «Дана», n =30

Вік, місяців	Жива маса ягнят, кг, $X \pm S_x$			
	баранчики		ярочки	
	одинаки	двійнята	одинаки	двійнята
При народ.	5,0 $\pm$ 0,07	4,3 $\pm$ 0,11***	4,6 $\pm$ 0,18	4,0 $\pm$ 0,12***
2 міс.	18,0 $\pm$ 0,06	17,0 $\pm$ 0,16***	17,2 $\pm$ 0,15	16,0 $\pm$ 0,09***
6 міс.	33,5 $\pm$ 0,15	32,3 $\pm$ 0,15***	31,0 $\pm$ 0,10	30,0 $\pm$ 0,20***
9 міс.	45,0 $\pm$ 0,09	43,0 $\pm$ 0,18***	41,2 $\pm$ 0,15	39,5 $\pm$ 0,25***
12 міс.	57,0 $\pm$ 0,07	51,5 $\pm$ 0,25***	49,9 $\pm$ 0,20	47,9 $\pm$ 0,15***
Середньодобовий приріст, г				
Від народ. до 2- місяців	217,0	212,0	210,0	200,0
2- 6- місяців	130,0	124,0	115,0	117,0
6- 9- місяців	128,0	119,0	114,0	106,0
9- 12- місяців	134,0	95,0	97,0	94

На живу масу ягнят при народженні та подальший їх індивідуальний розвиток впливає стать тварин. Встановлено, що жива маса баранчиків-одинаків при народженні вища, ніж у ярочок на 0,4 кг або на 8,2% (5,0 проти 4,6 кг), двійневих – на 0,3, або на 7,1% (4,3 проти 4,0 кг).

У 6-місячному віці жива маса баранчиків-одинаків становила 33,5 кг, що на 1,2 кг, або на 5,4% вища, ніж у баранчиків-двійнят (33,5 проти 32,3 кг) (Р 0,999), у яроків відповідно 31,0 кг, що на 1,0 кг, або на 3,3% (31,0 проти 30,0 кг) (Р 0,99).

Баранчики-одинаки до 9-місячного віку досягли живої маси 45,0 кг, а баранчики-двійнята -43,0 кг, різниця між ними зменшилася два кілограми, або 10%, (Р 0,999). У ярок-одинаків жива маса становила 41,2 кг, у двійневих 39,5 кг, або на 4,3%, що дозволяє використовувати їх у цьому віці 9-місяців для відтворення стада.

Технологією вирощування молодняку, яка впроваджена в даному господарстві, передбачено раннє відлучення ягнят від маток у 2-2,5-місячному віці, що пов'язано з доїнням вівцематок для отримання товарного молока з метою виробництва бринзи.

Найбільш високі показники середньодобового приросту живої маси у ягнят відмічено в перші два місяці життя (період підсису), коли потреби ягнят у поживних речовинах задовольняються за рахунок молока матері. Однак, після відлучення, як наслідок реакції організму на зміни умов годівлі та утримання, відбувається зниження середньодобових приростів живої маси. І тому, найбільші прирости відмічено у ягнят від народження до 2-місячного віку.

Ярки буковинського типу характеризуються ранньою статевою зрілістю. У 9-місячному віці живою масою 40 і більше кілограм приходять в охоту, запліднюються і у 13-місячному віці відтворюють життєздатне потомство.

Ярочки-двійнята у 12-місячному віці за живою масою поступалися яркам-одинакам лише на 1,7 кг, або 3,4%, тоді як при народженні ця різниця становила 15%. Отже різниця за живою масою між ярками-одинаками і ярками-двійнятами з віком зменшилася в 4,1 рази.

В 12-місячному віці жива маса ярок становить 41,2-39,5 кг, або 85,3-82,0% живої маси матерів, що свідчить про високу швидкість росту молодняку.

Висновки та пропозиції. Встановлено, що тварини буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною комбінованого напрямку продуктивності. Молочна продуктивність вівцематок даного типу безпосередньо впливає на ріст і розвиток ягнят у період підсису, забезпечує повноцінне вигодовування двійневих ягнят та сприяє добрій збереженості. Також в цей період відмічені високі показники приросту живої маси молодняка.

Отримано високі показники інтенсивності росту ягнят до відлучення за рахунок високої молочності та материнських якостей вівцематок.

Ягнята буковинського типу характеризуються високою життєздатністю, показниками росту та швидкістю. Ярок у 9-місячному віці доцільно використовувати у відтворенні стада, одержувати від них життєздатне потомство, що негативно не впливає на їх подальший ріст, розвиток і продуктивність, а також значно сприяє інтенсифікації галузі вівчарства.

Баранці до 9 місяців досягають маси понад 45 кг, що дозволяє ефективно використовувати їх для м'ясного напрямку продуктивності.

Науковими дослідження встановлено позитивні результати багаторічної селекційної роботи та підтверджують, тварини користуються високим попитом у населення в західному регіоні України та є ефективним.

Практичне значення проведених наукових досліджень полягає у можливості застосування отриманих даних для подальшої селекції з питань підвищення молочної продуктивності вівцематок, що сприятиме значному збільшенню виробництва молока і ягнятини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лесик О.Б., Похивка М.В., Маковійчук С.Д. Показники продуктивності вівцематок буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною в умовах Буковини. *Вісник. Розведення та генетика тварин. Розділ розведення і селекція*. 2023. Вип.66.Том 22. С. 65–79.
2. Лесик О.Б., Похивка М.В. Молочна продуктивність вівцематок різних генотипів в умовах Буковини. *Вівчарство та козівництво. Тематичний науковий збірник, Нова Каховка «ПІЕЛ»*. 2020. Вип. 5. С. 71–82.
3. Лесик О.Б., Похивка М.В. Ефективність розведення овець буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. 2017. № 10. С. 56–64.
4. Черномиз Т.О., Лесик О.Б., Похивка М.В. Удосконалення буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. 2010. Вип 3. С. 165–170.
5. Польська П. Асканійська м'ясо-вовнова порода овець з кросбредною вовною. *Тваринництво України*. 2012. № 8. С. 38–42.
6. Польська П. І. Створення і використання м'ясо-молочно-вовнового вівчарства в Україні. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. 2009. Вип. 2. С. 194–205.
7. Польська П.І. Результати удосконалення інтенсивних типів овець асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною за умов не стабільного рівня годівлі. *Вівчарство та козівництво*. 2015. Вип.1. С. 3–12.
8. Польська П.І., Калащук Г.П., Чічаєва О.П., Калащук В.В. Відтворювальна здатність і продуктивність інтенсивних типів овець асканійської м'ясо-вовнової породи із кросбредною вовною за різних кормових умов. *Вівчарство та козівництво*. 2019. Вип. 4. С. 63–89.
9. Польська П. І. Виведення асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною в історичному аспекті. *Науковий вісник «Асканія-Нова»*. 2017. Вип. 10. С. 85–101.
10. Новікова В.М., Корбич Н.М. Настриг вовни та показники продуктивності овець асканійської м'ясо-вовнової породи. *Науково-інформаційний вісник*. 2018. Вип. 11. С. 36–38.
11. Бондаренко О. Ю. Корбич Н.М., Заруба К.В. Показники продуктивності вівцематок асканійської м'ясо-вовнової породи з урахуванням настригу митої вовни. *Науково-інформаційний вісник*. 2020. Вип. 13. С. 216–219.
12. Чігірьов В., Бєсягіна С., Мажилівська К., Тихонов Д. Оцінка основних селекційно-генетичних ознак продуктивності овець одеського типу асканійської м'ясо-вовнової породи різних етологічних типів. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2020. Вип. 96. С. 89–95.
13. Чігірьов В.О., Чепур В.К. Оцінка основних селекційних ознак продуктивності овець одеського внутрішньопородного типу асканійської м'ясо-вовнової породи. *Зоотехнічна наука: історія, проблеми, перспективи: матеріали VII Між-нар. наук. – практ. конф. Кам'янець-Подільський*. 2017. С. 68–71.
14. Інструкція з бонітування овець. Інструкція з ведення племінного обліку у вівчарстві та козівництві. К. 2003. 156 с.
15. Методологія та організація наукових досліджень у тваринництві: посібник / за ред. І. І. Ібатуліна, О. М. Жукорського. К.: Аграр. Наука. 2017. С. 328.